

**ҚОНУНИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

ДАР БОРАИ ҲИФЗИ ИҶТИМОИИ МАЪЮБОН

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва ташкилии таъминоти ҳифзи иҷтимоии маъюбонро муайян намуда, ба онҳо имконияти баробари зиндагӣ ва ҳамгирӣ бо ҷомеа ро фароҳам меорад.

БОБИ 1. МУҚАРРАТОИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода бурда мешаванд:

- маъюб – шахсест, ки дар натиҷаи нуқсҳои саломатӣ бо коҳиши устувори вазифаҳои организм аз беморӣ, ҷароҳат, иллати ҷисмонӣ ва ақлонӣ боиси маҳдуд шудани фаъолияти ҳаёти гардидааст ва ба ҳифзи иҷтимоӣ ниёз дорад;
- кӯдаки маъюб - шахси маъюби то синни 18 - сола;
- маҳдудияти фаъолияти ҳаёти – пурра ё қисман гум шудани қобилияти шахс ба худҳизматрасонӣ, мустақилона ҳаракат ва муомила кардан, сарфаҳм рафтан, рафтори худро назорат намудан, таълим гирифтани ва ба фаъолияти меҳнатӣ машғул шудан;
- маъюбӣ – дараҷаи маҳдудияти фаъолияти ҳаётии инсон дар натиҷаи нуқсҳои саломатӣ бо коҳиши устувори вазифаҳои организм;
- ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ - бо тартиби муқарраргардида муайян намудани эҳтиёҷоти шахси ташхисшаванда ба тадбирҳои ҳифзи иҷтимоӣ, аз ҷумла ба тавонбахшӣ дар асоси арзёбии маҳдудияти фаъолияти ҳаёти, ки дар натиҷаи коҳиши устувори вазифаҳои организм ба вучуд омадааст;
- тавонбахши маъюбон – низоми ва раванди пурра ё қисман барқарорсозии қобилияти маъюбон ба фаъолияти маишӣ, ҷамъиятӣ ва касбӣ бо мақсади мутобиқати иҷтимоии маъюбон, ба даст овардани мустақилияти моддӣ ва ҳамгирии иҷтимоии онҳо бо ҷомеа;
- барномаи инфиродии тавонбахши маъюб - маҷмӯи чорабиниҳои барои тавонбахши маъюб самарабахш, ки аз шакли намудҳои алоҳида, ҳаҷм, мӯҳлат ва тартиби амалишавандаи тадбирҳои тиббӣ, касбӣ ва дигар чораҳои тавонбахшӣ иборатанд ва ба барқарорсозӣ, ҷуброни қобилияти маъюб барои иҷрои намудҳои муайяни фаъолият равона карда шудааст;
- ҷойҳои махсуси корӣ барои бо кор таъминкунии маъюбон - ҷойҳои корие, ки бо назардошти имконияти фардии маъюбон таҷҳизонида шудаанд;
- ҳифзи иҷтимоии маъюбон – низоми тадбирҳои аз ҷониби давлат кафолатдодашудаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба маъюбон ҷиҳати бартарарфсозӣ ё ҷуброни маҳдудияти фаъолияти ҳаёти шароит муҳайё менамояд ва ба фароҳам овардани имконияти баробари иштироки онҳо бо дигар шахрвандон дар ҳаёти ҷомеа равона карда шудааст.

Моддаи 2. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи иҷтимоии маъюбон ба Конститутсия (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад.

Моддаи 3. Принсипҳои ҳифзи иҷтимоии маъюбон

- Сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон дар асоси принсипҳои зерин амалӣ карда мешавад:
- қонуният, инсондӯстӣ, риояи ҳуқуқи инсон;
  - кафолати сатҳи зарурии ҳифзи иҷтимоӣ, таъмини дастрасии тавонбахши тиббӣ, иҷтимоӣ ва касбӣ;
  - дастрасӣ ва баробарҳуқуқии маъюбон дар баробари дигар шахрвандон ба ҳифзи саломатӣ, таҳсил, истироҳату саёҳат ва интиҳоби озоди намудҳои фаъолият, аз ҷумла фаъолияти меҳнатӣ;
  - ҳамкориҳои мақомоти давлатӣ бо иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва дигар ташкилотҳои, ки дар соҳаи ҷимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии маъюбон фаъолият мекунанд;
  - манъи таъбири (дискриминатсия) маъюбон.

Моддаи 4. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- муайян кардани самтҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- қабули барномаи давлатии ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- тасдиқи Тартиби ҷорӣ намудани квотаи бо кор таъмин кардани маъюбон;
- таъсиси Шӯрои ҳамроҳангсоз оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон;

- дигар салоҳиятҳо тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Моддаи 5. Салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- таҳияи лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон, аз ҷумла дар соҳаи ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ;
- Ҳамоҳангсозии ташкилию методии фаъолияти мақомоти давлатӣ ва дигар ташкилотҳо оид ба масъалаҳои ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- тасдиқи Қоидаҳои гузаронидани ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ яқоя бо мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи тандурустӣ;
- гузаронидани ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ бо назардошти дараҷаи коҳиши вазифаҳои организм ва маҳдудияти фаъолияти меҳнатӣ муайян кардани гурӯҳи маъюбӣ, сабабҳо, давомнокӣ, вақти фарорасии маъюбӣ ва дараҷаи гум кардани қобилияти корӣ;
- қабули барномаҳои инфиродии тавонбахшии маъюбон ва таъмини иҷрои онҳо;
- гузаронидани тадқиқоти илмӣ ва корҳои таҷрибавию тарроҳӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- омӯзиш ва гузаронидани мониторинги сабабҳо, шароит ва ҳолати маъюбӣ;
- ташкили такмили ихтисоси кормандони соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон, аз ҷумла кормандони ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ ва мутахассисони таълими имову ишора;
- амалӣ намудани тадбирҳои хизматрасонии иҷтимоӣ ва кӯмаки иҷтимоии унвонӣ ба маъюбон;
- ташкили маҳзани марказонидашудаи иттилооти баҳисобгирии маъюбон;
- таъмини риояи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон.

Моддаи 6. Салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи тандурустӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи тандурустӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- андешидани тадбирҳо дар самти ташаккули тарзи ҳаёти солим ва пешгирии маъюбӣ;
- муайян кардани намунаи роҳати гузаштан аз ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ, муоина (ташхис) ва табобати маъюбон;
- амалӣ намудани тавонбахшии тиббии маъюбон тибқи барномаҳои инфиродии тавонбахшии маъюбон;
- таъмини омӯзиши касбӣ ва бозомӯзии мутахассисони соҳаи ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ;
- муайян кардани рӯйхати доруворӣ, маҳсулоти барои нигоҳубини маъюбон аҳамияти тиббидошта, инчунин озуқаворӣ ғизои солим барои кӯдакони маъюб.

Моддаи 7. Салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи маориф оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи маориф оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- таъмини таҳсили роӣгон ба маъюбон мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- таъмини омӯзиш, бозомӯзӣ ва такмили ихтисоси мутахассисони соҳаи хизматрасонии иҷтимоӣ ва тавонбахшии маъюбон, аз ҷумла мутахассисони забони имову ишора ва ҳуруфоти маҳсус;
- таҳия ва тасдиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки фаъолияти таълимию маърифатии муассасаҳои маҳсуси таълимиро танзим намуда, таҳсили маъюбонро таъмин мекунанд.

Моддаи 8. Салоҳияти мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- қабули барномаҳои вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ҳифзи иҷтимоии маъюбон, аз ҷумла хизматрасонии иҷтимоӣ, тавонбахшӣ ва шуғли маъюбон;
- таъсиси муассасаҳои давлатӣ оид ба хизматрасонии иҷтимоӣ ба маъюбон;
- таъмини татбиқи барномаҳои тавонбахшии маъюбон;
- ташкили расонидани кӯмакҳои хайрия ва инчунин кӯмаки унвонии иҷтимоӣ ба маъюбон;
- андешидани чораҳои зарурӣ оид ба бехтар намудани шароити манзилию маишӣ ва ҳифзи саломатии маъюбон;
- Ҳамоҳангсозии фаъолияти ташкилотҳои, ки дар соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон дар вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо фаъолият мекунанд;
- таъсиси Шӯрои ҷамъиятӣ оид ба Ҳамоҳангсозии масъалаҳои ҳифзи иҷтимоии маъюбон дар ҳудуди вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо.

Моддаи 9. Салоҳияти мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон

Ба салоҳияти мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот оид ба ҳифзи иҷтимоии маъюбон дохил мешаванд:

- мусоидат ба татбиқи барномаҳои ҳифзи иҷтимоии маъюбон;
- ҷалби маблағҳои хайрия ба маъюбон;
- расонидани хизматҳои иҷтимоӣ ва хайрия ба маъюбон.

БОБИ 2. ТАШХИСИ ТИББИЮ ИЧТИМОЙ

Моддаи 10. Ташхиси тиббию ичтимой

1. Маъюбӣ, сабабҳо, давомноқӣ, вақти фарорасии он, дараҷаи гум кардани қобилияти қорӣ ва ба ҳифзи ичтимой эҳтиёҷманд будани шахс бо роҳи гузаронидани ташхиси тиббию ичтимой муқаррар карда мешавад.
2. Ташхиси тиббию ичтимой бо назардошти арзёбии умумии ҳолати организм дар асоси таҳлили нишондиҳандаҳои клиникалии функционалӣ, маишӣ, ичтимой, касбӣ, меҳнатӣ ва равонии шахси муоинашаванда амалӣ карда мешавад.
3. Бо назардошти дараҷаи коҳиши вазифаҳои организм ва маҳдудияти фаъолияти ҳаётӣ ба шахси маъ-юб эътирофгардида гуруҳи маъюбӣ ва ба шахси то синни 18- сола категорияи «кӯдаки маъюб» муқаррар карда мешавад.
4. Ташхиси тиббию ичтимоиро мақомоти ваколатдори соҳаи ҳифзи ичтимоии маъюбон анҷом медиҳад. Тартиби ташкил ва фаъолияти мақомоти ваколатдори ташхиси тиббию ичтимоиро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.
5. Тадқиқоти илмӣ, ташхиси тиббию ичтимой ва клиникӣ, таҳияи дастурнамалҳои методӣ оид ба масъалаҳои ташхиси тиббию ичтимоии маъюбон ва тавонбахшии онҳоро муассисаҳои тадқиқоти илмӣ мақомоти ваколатдори соҳаи ҳифзи ичтимоии маъюбон анҷом медиҳанд.

БОБИ 3. ТАВОНБАХШИИ МАЪЮБОН

Моддаи 11. Тавонбахшии маъюбон

1. Тавонбахшии маъюбон мутобиқи барномаи инфиродӣ, ки дар асоси ҳулосаи мақомоти ваколатдори ташхиси тиббию ичтимой барои ҳар як маъюб муайян карда шудааст, амалӣ мегардад.
2. Тавонбахшии маъюбон самтҳои зеринро дар бар мегирад:
  - тадбирҳои барқарорсозии тиббӣ, аз ҷумла бо усули ҷарроҳӣ, таъминоти воситаҳои техникӣ, протезию ортопедӣ ва табobati санаторию курортӣ;
  - роҳнамоии касбӣ, таълим ва таҳсил, мусоидат ба шуғл, мутобиқати истеҳсолӣ;
  - тавонбахшии ичтимоию муҳитӣ, ичтимоию омӯзгорӣ, ичтимоию раваншиносӣ ва ичтимоию фарҳангӣ, инчунин мутобиқати ичтимоию маишӣ;
  - варзиш ва тадбирҳои тарбияи ҷисмонӣ ва солимгардонӣ.
3. Амалӣ намудани самтҳои асосии тавонбахшии маъюбон аз воситаҳои техникӣ ва дигар воситаҳои тавонбахшӣ истифода бурдани маъюбон, фароҳам овардани шароити зарурӣ барои маъюбон дар истифодаи бемамониат аз иншоотҳо, биноҳои истиқоматӣ, муҳандисию нақлиётӣ ва инфрасохтори ичтимой, истифода аз воситаҳои алоқа ва иттилоот, инчунин таъмин намудани маъюбон ва аъзои оилаи онҳоро бо иттилоот дар бораи масъалаҳои тавонбахшии маъюбон пешбинӣ менамояд.

Моддаи 12. Барномаи инфиродии тавонбахшии маъюб

1. Барномаи инфиродии тавонбахшии маъюб ҳам татбиқи тадбирҳои тавонбахширо, ки ба маъюб аз ҳисоби бучети давлатӣ ройгон пешниҳод мегарданд ва ҳам амалӣ намудани тадбирҳои тавонбахшиеро пешбинӣ менамояд, ки тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар пардохти онҳо ҳуди маъюб ё корфармоёне, ки бо айби онҳо ба шахс осеби меҳнатӣ расонида шудааст ё бемории касбӣ фаро расидааст, иштирок мекунад.
2. Иҷрои барномаи инфиродии тавонбахшии маъюб барои мақомоти дахлдори ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо новобаста ба шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликиятшон (минбаъд - ташкилотҳо) ва шахсони воқеӣ ҳатмӣ мебошад.
3. Барномаи инфиродии тавонбахшӣ барои маъюб хусусияти тавсиявӣ дошта, ӯ ҳақ дорад, ки аз ин ё он намуд, шакл ва андозаи тадбирҳои тавонбахшӣ, инчунин умуман аз татбиқи барнома даст кашад. Маъюб ҳуқуқ дорад, ки масъалаи бо воситаи мушаххаси техникӣ тавонбахшӣ ё намуди тавонбахшӣ, аз қабилӣ аробача-курсӣ паҳлӯдор, воситаҳои протезию ортопедӣ, маводи чопӣ бо ҳуруфи махсус, асбоби шунавоӣ, таҷҳизоти огоҳкунанда, маводи видеоии дорои сатри раван ё тарҷумаи имову ишора ва дигар воситаҳои ба ин монанд таъмин намудани худро мустақилона ҳал кунад.
4. Агар воситаи техникӣ ё хизматрасонии тавонбахшии дар барномаи инфиродии тавонбахшӣ муқарраргардида ба маъюб пешниҳод карда нашаванд ё ҳуди маъюб ин воситаро аз ҳисоби маблағи худ дастрас ё ҳаққи хизматрасониро пардохта бошад, ба ӯ арзиши воситаи техникӣ тавонбахшӣ ва ҳаққи хизматҳое, ки мебоист ба маъюб расонида мешуданд, тибқи тартиби муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда мешавад.
5. Дар ҳолати аз барномаи инфиродии тавонбахшӣ пурра ё қисман даст кашидани маъюб (ва ё шахсе, ки манфиати ӯро намоёндагӣ менамояд) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, ташкилотҳо аз иҷрои барнома озод мегарданд ва ин ба маъюб ҳуқуқи гирифтани ҷубронпулиро ба андозаи арзиши чорабиниҳои тавонбахшии ройгон намендиҳад.

Моддаи 13. Воситаҳои техникӣ тавонбахшии маъюбон

1. Воситаҳои техникии тавонбахшии маъюбон аз асбобу олоти махсусе иборатанд, ки барои чуброн ё бартарарафсозии нуқсонҳо ва маҳдудиятҳои фаъолияти ҳаётии маъюбон истифода бурда мешаванд.
2. Воситаҳои техникии тавонбахшии маъюбон инҳоянд:
  - воситаҳо барои ҳаракат;
  - воситаҳои махсус барои худхизматрасонӣ;
  - воситаҳои махсус барои нигоҳубин;
  - воситаҳои махсус барои роҳнамоӣ, муошират ва табодули ахбор;
  - воситаҳои махсус барои таълим (аз қабилӣ адабиёт барои нобиноён) ва барои машғул шудан бо фаъолияти меҳнатӣ;
  - маснуоти протезӣ (аз қабилӣ маснуоти протезию ортопедӣ, пойафзоли ортопедӣ ва либосҳои махсус, протезҳои чашм ва асбобҳои шунавой);
  - таҷҳизоти махсуси варзишӣ ва машқ, асбобҳои варзишӣ.
3. Зарурати ба маъюб пешниҳод намудани воситаҳои техникии тавонбахшии, ки маҳдудияти устувори фаъолияти ҳаётии маъюбро чуброн ё бартарараф мекунад, аз рӯи нишондиҳандаҳои тиббӣ муайян карда мешавад.
4. Бо воситаҳои техникии тавонбахшӣ таъмин кардани маъюб аз рӯи нишондиҳандаҳои мувофиқат ва номувофиқатии тиббӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдори соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон амалӣ карда мешавад.
5. Нишондиҳандаҳои мувофиқат ва номувофиқатии тиббӣ дар асоси арзёбии хоҳиши устувори вазифаҳои организм бар асари беморӣ, ҷароҳат, иллати ҷисмонӣ ва ақлонӣ муқаррар карда мешаванд.
6. Воситаҳои техникии тавонбахшӣ, ки тибқи барномаи инфиродии тавонбахшӣ пешбинӣ гардидаанд, аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ ё сурғуртаи иҷтимоӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои истифодаи ройгон ба маъюб дода мешаванд.

Моддаи 14. Манбаъҳои маблағгузори тadbирҳои тавонбахшӣ, воситаҳои техникӣ ва хизматрасониҳо ба маъюбон

1. Манбаъҳои маблағгузори тadbирҳои тавонбахшӣ, воситаҳои техникӣ ва хизматрасониҳо, ки ба маъюбон пешниҳод мегарданд, маблағҳои буҷети давлатӣ ва инчунин маблағҳои корфармоёне мебошанд, ки бо айби онҳо шахс осеби меҳнатӣ гирифтааст ё гирифтори бемории касбӣ шудааст.
2. Маблағҳои иловагӣ барои маблағгузори хароҷоти тadbирҳои тавонбахшӣ, воситаҳои техникӣ ва хизматрасониҳо, ки ба маъюбон пешниҳод мегарданд, метавонанд дигар манбаъҳои бошанд, ки қонунгузорӣ манъ накардааст.
3. Имтиёзу кафолатҳои, ки барои маъюбон мувофиқи Қонуни мазкур пешбинӣ шудаанд, метавонанд дар шакли пулӣ ва ё кӯмаки иҷтимоии унвонӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон чуброн карда шаванд.

БОБИ 4. ТАЪМИНИ ФАЪОЛИЯТИ ҲАЁТИИ МАЪЮБОН

Моддаи 15. Ёри тиббӣ ба маъюбон

Ба маъюбон дар муассисаҳои давлатии тиббӣ иҷтимоӣ ба таври ройгон ё имтиёзнок бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ёри тиббӣ расонида мешавад.

Моддаи 16. Табобати санаторию курортӣ маъюбон

1. Маъюбон дар асоси ҳулосаи ташҳиси тиббӣ иҷтимоӣ ба табобати ройгон ва ё имтиёзноки санаторию курортӣ, бенавбат гирифтани роҳхат ва рафтумоди ройгон ба маҳалли табобат бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд.
2. Ба маъюбоне, ки кор намекунанд, аз ҷумла ба маъюбони дар муассисаҳои будубоши доимӣ (стационарӣ) истиқоматдошта, барои табобати санаторию курортӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи ҳифзи иҷтимоии маъюбон ё аз ҷониби ташкилотҳои, ки ба онҳо зарари расонида роҳхат мекунанд, роҳхати ройгон дода мешавад.
3. Маъюбоне, ки кор мекунанд, ҳуқуқ доранд роҳхати табобати санаторию курортиро аз ҷои корашон ройгон ё бо пардохти 50 фоизи арзиши он гиранд.

Моддаи 17. Муҳайё намудани шароити таҳсил ва касбомӯзӣ ба маъюбон

1. Давлат бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маъюбон муҳайё намудани шароити заруриро барои таҳсил ва касбомӯзӣ кафолат медиҳад.
2. Давлат тибқи барномаи инфиродии тавонбахшӣ ба маъюбон таълиму тарбияи ройгонро дар муассисаҳои томактабӣ, таҳсилоти умумӣ, ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ, олии касбӣ, таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии касбӣ, таҳсилоти иловагӣ ва махсус дар муассисаҳои давлатии таҳсилоти умумӣ ва махсус таъмин менамояд.

Моддаи 18. Тарбияи томактабии кӯдакони маъюб

1. Бо мақсади фароҳам овардани имконияти бештар барои тарбияи томактабии кӯдакони маъюб ва ба онҳо расонидани кӯмаки зарурии тавонбахшӣ дар муассисаҳои кӯдакони томактабии умумӣ барои будубоши кӯдакони маъюб шароити муҳайё карда мешавад.

2. Ба кӯдакони маъюбе, ки вазъи саломатиашон барои гирифтани тарбия дар муассисаҳои томактабии умумӣ имконият намедихад, муассисаҳои махсуси томактабӣ таъсис дода мешаванд.

Моддаи 19. Таҳсилоти умумии кӯдакони маъюб

Кӯдакони маъюб дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ки ҳангоми зарурат бо воситаҳои махсуси техникӣ таҷҳизонида мешаванд ва инчунин дар муассисаҳои махсуси таълимӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳсилоти умумӣ мегиранд.

Моддаи 20. Тарбия ва таълими кӯдакони маъюб дар хона

1. Дар сурати мавҷуд набудани имконияти тарбия ва таълими кӯдакони маъюб дар муассисаҳои таълимӣ, тарбия ва таълими онҳо бо назардошти хоҳиши падару модарашон (шахсоне, ки онҳоро иваз мекунанд) дар хона ба роҳ монда мешавад.

2. Муассисаҳои таълимӣ тарбиявии дахлдор ба падару модар (шахсоне, ки онҳоро иваз мекунанд) барои тарбия ва таълими кӯдакони маъюб дар хона кӯмак мерасонанд.

Моддаи 21. Тарбияи берунамактабии кӯдакони маъюб

Бо мақсади инкишофи ҳамаҷониба ва муносиби кӯдакони маъюб, дар рӯҳи ғаълонокии ҷамъиятӣ, майлу рағбат ба меҳнат, илму техника, санъат ва варзиш тарбия намудани онҳо мақомоти маориф ва дигар мақомоти давлатӣ вазифадоранд, ки тарбияи берунамактабиро бо муҳайё намудани шароити мусоид барои кӯдакони маъюб дастрас гардонанд.

Моддаи 22. Тарбия ва таълими кӯдакони маъюб дар муассисаҳои будубоши доимӣ (статсионарӣ)

Тарбия ва таълими кӯдакони маъюби дар муассисаҳои будубоши доимӣ (статсионарӣ) истиқоматдошта аз тарафи муассисаҳои мазкур пайваста дар алоқамандӣ бо мутобикқунии шароити иҷтимоӣ маишӣ ва меҳнатӣ таъмин карда мешавад.

Моддаи 23. Таҳсилоти касбии маъюбон

1. Таҳсилоти касбии маъюбон (ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ, олиии касбӣ, таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олиии касбӣ) дар муассисаҳои таълимӣ умумӣ амалӣ гардонида мешавад. Барои маъюбоне, ки ба шароити махсуси таҳсилоти касбӣ эҳтиёҷ доранд, муассисаҳои махсуси таълимӣ касбии шаклу намудҳои гуногун ё дар муассисаҳои умумии таълимӣ касбӣ шароити мувофиқ фароҳам оварда мешавад.

2. Маъюбони гурӯҳҳои I ва II, ки ба онҳо аз рӯи хулосаи ташхиси тиббӣ иҷтимоӣ дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олиии касбӣ таҳсил намудан манъ карда нашудааст, ба муассисаҳои мазкур бидуни озмун бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешаванд.

3. Тайёрии касбӣ ва таҳсилоти касбии маъюбон дар муассисаҳои махсуси таълимӣ касбии маъюбон мутобикӣ стандартҳои давлатии таълимӣ, дар асоси барномаҳои таълимӣ, ки барои омӯзонидани маъюбон мувофиқ гардонида шудаанд, сурат мегирад.

4. Қоидаҳои қабули маъюбон ба муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олиии касбӣ ва тартиби маблағгузориҳои онҳоро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Моддаи 24. Забони имову ишора

1. Давлат забони имову ишораро ба маъюбон ҳамчун воситаи муоширати байни шахсон этироф мекунад.

2. Вазъи ҳуқуқӣ ва доираи истифодаи забони имову ишораро санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамоянд.

Моддаи 25. Таъмини дастрасии бемамониати маъюбон ба иншооти инфрасохторӣ ва воситаҳои нақлиёт

1. Мақомоти ҳокимияти давлатӣ, худидорақунии шаҳрак ва деҳот, дигар ташкилотҳо барои дастрасии бемамониати маъюбон (инчунин маъюбоне, ки аз аробачаҳои маъюбӣ истифода мебаранд) ба иншооти иҷтимоии инфрасохторӣ (истикоматӣ, ҷамъиятӣ, биноҳои истеҳсолӣ, иншооти варзишӣ, мавзъҳои истироҳатӣ, муассисаҳои маданият маърифатӣ ва дигар иншооти муассисаҳо), инчунин барои истифодаи бемамониат аз нақлиёти роҳи оҳан, ҳавой, нақлиёти автомобилии байнишаҳрӣ ва ҳамаи намудҳои нақлиёти мусофирбарии шаҳрӣ ва наздишаҳрӣ, воситаҳои алоқа ва иттилоотӣ шароит фароҳам меоранд.

2. Лоиҳақашӣ ва сохтмони шаҳрҳо, дигар маҳалҳои аҳолинишин, ташкили минтақаҳои истиқоматӣ ва истироҳатӣ, таҳияи лоиҳаҳои нави сохтмон ва азнавсозии биноҳо, иншоот ва маҷмааи онҳо бе мутобик гардониданашон барои дастрасӣ ва истифодабарии маъюбон иҷозат дода намешавад.

3. Маблағгузориҳои хароҷоти фароҳам овардани шароит барои дастрасии бемамониати маъюбон ба иншооти инфрасохтори муҳандисӣ, нақлиётӣ ва иҷтимоӣ, инчунин барои истифодаи бемамониат аз нақлиёти роҳи оҳан, нақлиёти ҳавойӣ ва ҳамаи намудҳои нақлиётӣ

мусофирбари шахрӣ, ноҳиявӣ ва байниноҳиявӣ, воситаҳои алоқа ва иттилоотӣ аз ҳисоби соҳибмулкони иншооти мазкур амалӣ карда мешавад.

4. Бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоид ба маъюбон ташкилотҳое, ки талаботи аҳолиро ба хизматрасонии нақлиётӣ таъмин менамоянд, ӯҳдадоранд, ки истгоҳҳо, фурдгоҳҳо ва дигар иншоот, инчунин воситаҳои нақлиёташонро бо таҷҳизоти махсус муҷаҳҳаз гардонанд, то ин ки маъюбон имконияти истифодаи бемамониатро аз ин иншооту воситаҳо дошта бошанд.

Моддаи 26. Таъмини шуғли маъюбон

1. Ба маъюбон тавассути баргузор намудани чорабиниҳои махсуси зерин, ки дараҷаи рақобатпазирии онҳоро дар бозори меҳнат баланд мебардоранд, кафолати шуғли меҳнатӣ дода мешавад:

- дар ташкилотҳо новобаста ба шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликиятшон квотаҳо барои ба кор қабул намудани маъюбон ва ҳадди ақалли теъдоди ҷойҳои махсуси корӣ барои онҳо муқаррар карда мешаванд;

- ҳавасмандгардонии ташкилотҳо барои таъсис додани ҷойҳои иловагии корӣ (аз ҷумла ҷойҳои махсуси корӣ) ҷиҳати ба кор таъминкунии маъюбон;

- фароҳам овардани шароити меҳнати мутобиқ ба барномаҳои инфиродии тавонбахшии маъюбон;

- фароҳам овардани шароити мусоид барои фаъолияти соҳибкории маъюбон;

- ташкил намудани омӯзиши касбҳои нав барои маъюбон.

2. Дар ташкилотҳо новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликиятшон ҳангоми на камтар аз 20 нафар будани шумораи кормандони онҳо ба андозаи на камтар аз панҷ фоиз аз шумораи умумии кормандон ба маъюбон барои ба кор қабул кардан квота муқаррар карда мешавад.

3. Ҳадди ақалли теъдоди ҷойҳои махсуси корӣ барои ба кор таъмин кардани маъюбон ба ҳар як ташкилот дар доираи квотаи муқарраргардидаи ба кор қабул намудани маъюбон муайян карда мешавад.

4. Барои ташкилотҳое, ки маъюбонро ба кор таъмин мекунанд, мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон андозбандии имтиёзнок муқаррар карда мешавад.

Моддаи 27. Ҳуқуқҳои маъюбон дар муносибатҳои меҳнатӣ

1. Барои маъюбоне, ки кор мекунанд, аз ҷониби корфармоёни онҳо мутобиқ ба барномаи инфиродии тавонбахшии маъюбон шароити зарурии меҳнат фароҳам оварда мешавад.

2. Имтиёзҳои иловагии маъюбон вобаста ба давомнокии кӯтоҳи вақти корӣ, рухсатиҳои иловагӣ, инчунин дигар кафолатҳо дар муносибатҳои меҳнатӣ тибқи Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба танзим дароварда мешаванд.

Моддаи 28. Нигоҳ доштани манзили истиқомати маъюбе, ки дар муассисаи будубоши доимии (статсионарии) хизматрасонии иҷтимоӣ қарор дорад

1. Дар давоми мӯҳлати муайяннамудаи барномаи инфиродии тавонбахшӣ, ки маъюб дар муассисаи будубоши доимии (статсионарии) хизматрасонии иҷтимоӣ қарор дорад, манзили истиқомати аз фонди манзили давлатӣ ба ӯ ҷудо кардашуда нигоҳ дошта мешавад.

2. Баъди гузаштани ин мӯҳлат, агар маъюб дар манзили истиқомати давлатии ба ӯ ҷудо кардашуда мустақилона зиндагӣ карда натавонад, манзили истиқомати мазкур бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дигар маъюби мӯҳтоҷи манзил дода мешавад.

Моддаи 29. Ҳуқуқи маъюбон ба таъминоти иҷтимоӣ

1. Маъюбон ба гирифтани нафақа, кӯмакпулӣ ва хизматрасонии иҷтимоӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд.

2. Маъюбоне, ки кор мекунанд, новобаста ба гирифтани нафақа ба тамоми намудҳои кӯмакпулӣ аз рӯи суғуртаи давлатии иҷтимоӣ, аз ҷумла ба кӯмакпулӣ барои корношоҷии муваққатӣ ҳуқуқ доранд.

3. Маъюбон бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рафтумоади ройгон ё имтиёзнок ба ҷои табобат вобаста ба протезмонӣ ва тавонбахшӣ ҳуқуқ доранд.

4. Ба оилаҳое, ки ду ва зиёда маъюб доранд, инчунин ба падар ё модари танҳои маъюб, ки кӯдаки маъюбро тарбия мекунанд, бо тартиби муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ёрии иловагии иҷтимоӣ расонида мешавад.

Моддаи 30. Имтиёзҳои маъюбон барои истифода аз нақлиёт

1. Маъюбон ҳуқуқ доранд аз нақлиёти ноҳиявӣ, байни ноҳиявӣ, шахрӣ ва байнишаҳрии истифодаи ҷамъиятӣ (ба истиснои таксӣ) ба тариқи ройгон истифода баранд. Ҳамчунин маъюбон ҳуқуқи истифодаи имтиёзноки нақлиёти роҳи оҳан ва ҳавоиро доранд.

2. Тартиби аз нақлиёт ройгон ва имтиёзнок истифода бурдани маъюбонро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Моддаи 31. Имтиёзҳои маъҷубон барои пардохти ҳаққи манзили истиқоматӣ, хизматрасонии коммуналӣ ва андозҳо

1. Маъҷубон ба имтиёзҳо, аз ҷумла андозбандии имтиёзноки бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд.
2. Маъҷубони гурӯҳҳои I ва II ҳуқуқи пардохти имтиёзноки ҳаққи манзили истиқоматӣ, хизматрасонии коммуналӣ (ба ғайр аз қувваи барқ, гази табиӣ) ва телефон, инчунин имтиёзи ба моликияти шахсӣ харидани хонаи давлатии истиқоматишонро дар ҳаҷми 50 фоиз ва ҳуқуқи бенавбат ва ройгон гузаронидани хатти телефон, барқ, газ ва оби нӯшокиро доранд.
3. Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, дигар ташкилотҳо дар доираи салоҳияти худ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд ба маъҷубон барои пардохти ҳаққи манзили истиқоматӣ, хизматрасонии коммуналӣ, андозҳои маҳаллӣ ва дигар пардохтҳои имтиёзҳои иловагӣ муқаррар намоянд.

БОБИ 5. ИТТИҲОДИЯҲОИ ҶАМЪИЯТИИ МАЪЌУБОН

Моддаи 32. Ҳуқуқи маъҷубон ба таъсиси иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ

1. Маъҷубон бо мақсади ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худ, таъмини имконияти баробар бо шахрвандони дигар метавонанд иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ таъсис диҳанд, ба узвияти онҳо шомил гарданд, инчунин бемамониат аз узвияти иттиҳодияҳои мазкур бароянд.
2. Тартиби таъсис ва фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.
3. Давлат барои фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон мусоидат менамояд.
4. Ба моликияти иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон метавонанд корхонаҳо, муассисаҳо, дигар ташкилотҳо, бинову иншоот, таҷҳизот, нақлиёт, манзил, арзишҳои зеҳнӣ, воситаҳои пулӣ, саҳмияҳо ва дигар коғазҳои қиматнок, инчунин дигар намудҳои моликият мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон тааллуқ дошта бошанд.
5. Иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон ва ташкилотҳои онҳо тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз андозбандии имтиёзноки ва афзалиятҳои истифода мебаранд.

Моддаи 33. Иштироки иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон дар ҳалли масъалаҳои ба маъҷубон дахлдошта

1. Иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубон метавонанд дар ҳалли масъалаҳои ба маъҷубон дахлдошта иштирок намоянд.
2. Мақомоти давлатӣ, инчунин дигар ташкилотҳо вазифадоранд намояндагони иттиҳодияҳои ҷамъиятии маъҷубонро дар тайёр ва қабул намудани қарорҳои ба манфиати маъҷубон дахлдошта ҷалб намоянд.

БОБИ 6. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 34. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур

Шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқие, ки Қонуни мазкурро вайрон мекунанд, тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 35. Дар бораи аз эътибор соқит донишани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳимояи иҷтимоии маъҷубон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 декабри соли 1991 «Дар бораи ҳимояи иҷтимоии маъҷубон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Ахбори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1992, №3, мод. 32; с. 1994, №2, мод. 50; Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1995, №22, мод. 261; с. 2004, №2, мод. 40; с. 2005, №3, мод. 132; с.2008, №1, қ.2, мод.23) аз эътибор соқит дониста шавад.

Моддаи 36. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

**Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Эмомалӣ РАҲМОН

ш. Душанбе
29 декабри соли 2010,
№ 675